

Norges institusjon for
menneskerettigheter

Menneskerettigheter og barnevern

Stine Langlete, seniorrådgiver i NIM
30. oktober 2020

Hva er menneskerettigheter?

Menneskerettighetene internasjonalt

- En rekke globale og regionale konvensjoner i verden i dag
 - Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK)
 - FNs konvensjon for politiske og sivile rettigheter (SP)
 - FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK)
 - FNs barnekonvensjon
 - FNs konvensjon mot diskriminering av kvinner
 - FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD)
- Soft law
 - Relevante retningslinjer for lovgivningsprosesser + for forvaltningen og domstolenes rettsanvendelse
- Internasjonale overvåkningsmekanismer
 - Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD)
 - FNs komiteer

Menneskerettighetene nasjonalt

- Grunnloven
 - 1814 – foregangsland
 - 2014 – nytt menneskerettskapittel
- Menneskerettsloven av 1999
- Nasjonale gjennomføringsmekanismer
 - Storting
 - Regjering
 - Domstolene
 - «Duty bearers»? – ansatte i barnevernet
- Ombudene
- Sivilt samfunn
- Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM)

Barnevernsfeltet – kryssende menneskerettigheter

- Myndighetenes plikt til å beskytte barnet mot omsorgssvikt, overgrep og vold.
 - EMK artikkel 2, 3 og 8
 - FNs barnekonvensjon artikkel 19 og 34
- Myndighetenes plikt til å beskytte barnet og foreldrenes rett til familieliv
 - EMK artikkel 8
 - FNs barnekonvensjon artikkel 9 og 16
- Hvem er pliktsubjektet?

De norske sakene for EMD

- Antall:
 - Ni saker som er avgjort: Syv domfellelser og to frifinnelser
 - Tre avvisningsavgjørelser – «manifestly ill-founded»
 - 30 kommuniserte saker – ikke avgjort enda
- Type:
 - Stort sett de mest inngripende tiltakene som svært begrenset samvær, null samvær, sperret adresse, fratakelse av foreldreansvar, tvangsadopsjon.

Oversikt over de ni avgjørelsene

- ✓ **Case of M.L. v. Norway** - Plassering i slekt/nettverk
- ✓ **Case of Mohamed Hasan v. Norway** - Adopsjon
- ✓ **Case of Jansen v. Norway** - Nekt av samvær
- ✓ **Case of Strand Lobben (storkammer)** – Adopsjon
- ✓ **K.O and V.M. v. Norway** - Omsorg og nekt av samvær
- ✓ **Case of Abdi Ibrahim v. Norway** – Adopsjon (ikke rettskraftig)
- ✓ **Case of A.S. v. Norway** – Omsorg, nekt av samvær, skjult adresse
- ✓ **Case of Hernehult v. Norway** – Omsorg (materiell krenkelse)
- ✓ **Pedersen and others v. Norway** - Adopsjon

Litt om EMD

- Hva er EMD?
 - Internasjonal domstol som overvåker hvordan statene ivaretar forpliktelsene etter EMK
 - Bindende for staten
- Metodisk – hva gjør EMD?
 - EMDs tolkningsmetode
 - Subsidiaritetsprinsippet
 - Skjønnsmargin
 - Dreining mot mer prosessuell prøving?

Høyesteretts avgjørelser

- Tre saker behandlet av Høyesterett i storkammer 27. mars 2020
 - En kjennelse i sak om ankenektelse fra lagmannsretten – fratakelse av foreldreansvar og adopsjon (HR-2020-661-S)
 - En dom som gjelder anke fra lagmannsretten over dom i sak om omsorgsovertakelse og begrensnig av samvær (HR-2020-662-S)
 - En kjennelse i sak om ankenektelse fra lagmannsretten - saker om omsorgsovertakelse og samvær (HR-2020-663-S)
- Også andre saker

EMDs føringer – fem hovedtrekk

- Ingen nye generelle rettslige utgangspunkter
- Hensynet til barnets beste
- Gjenforeningsmålsetningen
- Begrunnelseskravet
- Krav til beslutningsgrunnlaget

Hensynet til barnets beste i EMDs praksis (1/3)

- EMDs praksis er tuftet på FNs barnekonvensjon artikkel 3
- Hva sier FNs barnekonvensjon artikkel 3?
 - Vurderingsnormen – FNs barnekomitees generelle kommentar
 - Vekting av hensynet – «primary consideration» i alle saker som gjelder barn, og «the paramount consideration» i adopsjonssaker

Hensynet til barnets beste i EMDs praksis (2/3)

- Hva sier EMDs praksis?
 - Strand Lobben vs. Norge
 - Vurderingsnormen – to hovedelementer som må veies:
 - For det første har barnet som individ selvstendig krav på vern om sin helse og utvikling, uavhengig av foreldrenes interesser og behov.
 - For det andre er det som utgangspunkt til det beste for barnet å høre til i sin biologiske familie og bevare familiebåndene.
 - MEN, også andre momenter kan komme inn – konkret og individuell vurdering

Hensynet til barnets beste i EMDs praksis (3/3)

- Vektingen av hensynet
 - EMD fremhever at det er bred konsensus i internasjonal rett om at barnets beste er av «paramount importance».
 - EMD fremhever for det andre at i saker som gjelder omsorg for barn og samværsrestriksjoner skal barnets beste «come before all other considerations».
 - Litt om sakene etter Strand Lobben vs. Norge
- Sammenhengen med barnets rett til å bli hørt
 - FNs barnekonvensjon artikkel 12
 - EMDs praksis

Gjenforeningsmålsetningen

1/2

- Midlertidighet er utgangspunktet
 - Ikke låse saken for tidlig
 - Et løpende saksbehandlingskrav
- Situasjoner der man kan gå bort fra gjenforeningsmålsetningen:
 - Der de biologiske foreldrene er særlig uegnet («particularly unfit»).
 - Foreldre kan ikke kreve tiltak igangsatt som vil skade barnets helse og utvikling («harm the child's health and development»).
 - Dersom det er gått betydelig tid siden omsorgsovertakelsen, slik at barnets behov for stabilitet veier tyngre enn hensynet til gjenforening («when a considerable period of time has passed»)

Gjenforeningsmålsetningen 2/2 – særlig om samvær

- Samvær må vurderes konkret i hver enkelt sak og understøtte gjenforeningsmålsettingen
 - Ingen standardnormering – heller ikke et minstenivå
 - Der gjenforeningsmålsettingen ikke er oppgitt, skal samværet styrke og utvikle båndene mellom foreldre og barn – ikke bare kjennskap
 - Må tilrettelegge for samvær av god kvalitet/prøve ut alternativer
- Gjenforeningsmålsettingen «forutsetter at det blir gitt så mye samvær som det er mulig uten å tilsidesette hensynet til barnets beste.», jf. HR-2020-662-S, avsnitt 134.
- Krav til jevnlige vurderinger av situasjonen og god dokumentasjon på de vurderingene som gjøres

Begrunnelseskravet

- Begrunnelsen må synliggjøre at kryssende menneskerettigheter/hensyn er vurdert
- Skjerpet krav til begrunnelse der gjenforeningsmålsettingen er forlatt
- Krav til begrunnelser som underbygger barnets beste-vurderinger
- Krav til begrunnelser for barnets sårbarhet
- Vurderinger av mindre inngripende tiltak

Oppdatert og bredt beslutningsgrunnlag

- Behovet for sakkyndige vurderinger.
- Bør ikke trekke konklusjoner fra et svært begrenset eller utilfredsstillende samvær alene vedrørende foreldres samværs/omsorgskompetanse
- Bør være forsiktige med å bygge på opplysninger kun fra fosterforeldrene.

Hva kan barnevernet gjøre?

- Ikke få berøringsangst!

Norges institusjon for
menneskerettigheter

Norges institusjon for
menneskerettigheter

nim_norge

nim_norge